

Agnieszka Borysowska

Sprawozdanie z ogólnopolskiej konferencji naukowej "Zbiory specjalne w bibliotekach polskich : problematyka badawcza i organizacyjna", Szczecin, 14–15 listopada 2013 r.

Bibliotheca Nostra : śląski kwartalnik naukowy nr 1, 142-145

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

**SPRAWOZDANIE Z OGÓLNOPOLSKIEJ KONFERENCJI
NAUKOWEJ ZBIORY SPECJALNE W BIBLIOTEKACH POLSKICH:
PROBLEMATYKA BADAWCZA I ORGANIZACYJNA
SZCZECIN, 14–15 LISTOPADA 2013 R.**

Książnica Pomorska w Szczecinie, największa biblioteka naukowa północno-zachodniej Polski, zaprosiła 14 i 15 listopada 2013 r. środowisko bibliotekarskie oraz osoby prowadzące badania nad zbiorami specjalnymi do wspólnej konferencji naukowej. Organizatorzy konferencji pragnęli, by stała się ona forum prezentacji i konfrontacji aktualnych dociekań naukowych. Szczególnie zainteresowani byli efektami badań bibliologicznych: typograficznych, bibliograficznych, proveniencyjnych. Chcieli także uzyskać odpowiedź na pytanie ogólniejsze: czy zbiory specjalne przechowywane w polskich bibliotekach są obecnie przedmiotem analiz? Jakiego rodzaju są to badania i kto je prowadzi: bibliolodzy, historycy, muzykolog-dzy, historycy sztuki, literaturoznawcy? Pożądane było również wskazanie najważniejszych postulatów badawczych.

Adresatami tak zarysowanej problematyki byli naukowcy, którzy eksplorują przechowywane w polskich bibliotekach zbiory specjalne, a także bibliotekarze opiekujący się takimi zbiorami. Od tych ostatnich oczekiwano dodatkowo naświetlenia problemów związanych z tzw. organizacją zbiorów specjalnych – a więc z zasadami opracowania, przechowywania, udostępniania, konserwacją – i do przedstawienia metod, dzięki którym w poszczególnych ośrodkach trudności te są rozwiązywane (tzw. dobrych praktyk).

Inicjatywa spotkała się z pozytywnym odzewem, akces zgłosiło 50 osób. Byli to przede wszystkim pracownicy bibliotek akademickich: Biblioteki Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Łódzkiego, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Warszawskiego, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu, Akademii Sztuki w Szczecinie, Politechniki Krakowskiej oraz Politechniki War-

szawskiej. Przybyli również przedstawiciele innych bibliotek naukowych: Biblioteki Narodowej, Biblioteki Raczyńskich w Poznaniu, Biblioteki Sejmowej, Centralnej Biblioteki Wojskowej w Warszawie, Biblioteki Gdańskiej PAN oraz Muzeum i Instytutu Zoologii PAN w Warszawie. Reprezentowane były także Wojewódzkie Biblioteki Pedagogiczne z Łodzi i Krakowa, a także kilka bibliotek muzealnych: Muzeum Narodowego w Szczecinie, Muzeum Zamkowego w Malborku oraz Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Stargardzie Szczecińskim.

Drugą grupę uczestników stanowili przedstawiciele szkół wyższych. Odnotowano obecność pracowników naukowych z kilku polskich ośrodków kształcenia w zakresie bibliologii, tj. z Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu, Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy, Uniwersytetu Łódzkiego i Wrocławskiego. Przybyli także filolodzy klasyczni z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytetu Szczecińskiego, a także pracownik naukowy Wydziału „Artes Liberales” Uniwersytetu Warszawskiego.

W swoich wystąpieniach prelegenci sporo miejsca poświęcili zgromadzonym w poszczególnych bibliotekach kolekcjom, zasadom ich kształtowania, wykorzystaniu naukowemu, potencjałowi badawczemu. Scharakteryzowano zespół atlasów sztucznych z zasobu Biblioteki Uniwersyteckiej KUL (Jadwiga Jaźwierska), kolekcję Elizy Orzeszkowej w zbiorach BUŁ (Teresa Górniak), zbiory kartograficzne BU UMK (Małgorzata Koziół), zbiory specjalne Centralnej Biblioteki Górskiej PTTK w Krakowie (dr Beata Przewoźnik, UŚ), stare druki Politechniki Krakowskiej (Piotr Pitala), rękopiśmienne zapiski księdza Pocharda z zasobów BG UAM (Renata Wilgosiewicz-Skutecka), a także kolekcję polskiego plakatu filmowego w zbiorach BUŁ (Radosław Michalski). Omówiono także wykorzystanie badawcze rękopisów z zasobów Biblioteki KUL (dr Angelika Modlińska-Piekarz), rękopiśmiennych pamiątek Książnicy Pomorskiej (dr Agnieszka Borysowska), kolekcji sztambuchów z BG UAM (dr Alicja Szulc). Przybliżono również losy kilku księgozbiorów historycznych: inkunabułów z Lubania (Michał Spandowski, BN), księgozbioru Jana Brożka (dr Michał Choptiany, „Artes Liberales” UW), kolekcji starych druków z dawnych bibliotek muzealnych obszaru woj. zachodniopomorskiego (Marta Kurzyńska, MN Szczecin). Wskazywano na zbiory specjalne jako źródło służące konkretnym badaniom: nad aukcjami książek w dawnej Polsce (dr hab. prof. UMK Iwona Imańska), nad ustaleniem korpusu literatury łacińsko-pomorskiej (dr hab. prof. UAM Piotr Urbański), nad dorobkiem gdańskich przedstawicieli oświecenia (dr Jacek Pokrzywnicki, UG). Przedstawiono także udział zbiorów specjalnych przekazanych przez Zbiornice Księgozbiorów Zabezpieczonych w odbudowie powojennych zasobów bibliotecznych w Polsce (dr hab. prof. UKW Ryszard Nowicki) oraz wykorzystanie starych druków jako źródła informacji kartograficznej o ziemiach polskich (Dorota Bartnik, BUŁ). Łacińskie słownictwo dotyczące książek i sztuki edytorskiej scharak-

teryzował dr Jarosław Nowaszczuk (US), natomiast Iwona Kasiura (BU KUL) przedstawiła refleksje z badań makulatury znalezionej podczas konserwacji zabytkowych opraw.

Tematyka związana z organizacją zbiorów specjalnych w bibliotekach reprezentowana była m.in. w referacie Andrzeja Jazdona (BG UAM), który przedstawiał zmieniające się koncepcje Narodowego Zasobu Bibliotecznego i ich konsekwencje dla kolekcji tworzonych w bibliotekach. O zakwalifikowanie małego obrazka religijnego jako dokumentu życia społecznego postulowała w tekście swojego wystąpienia Jolanta Wasilewska (BU KUL). Dwie prelegentki zajęły się problematyką opracowania zbiorów specjalnych, tzn. przedstawieniem międzynarodowych zaleceń (Dorota Siwecka, UW) i praktycznych aspektów opracowania tychże zbiorów (Małgorzata Bartosik, Książnica Pomorska).

Nieco miejsca poświęcono także konstruowaniu informacji o zbiorach specjalnych i popularyzacji wiedzy o zasobach zgromadzonych w polskich bibliotekach. Mówiono m.in. o bibliografiach i drukowanych katalogach zbiorów specjalnych Biblioteki Uniwersyteckiej we Wrocławiu (dr Lucyna Biały), a także o starych drukach jako obiektach muzealnych (Agnieszka Baszko, Biblioteka Raczyńskich). Przedstawieniem platformy cyfrowej WieKI, prezentującej zbiory ikonograficzne, zajął się Jakub Skutecki (BG UAM), natomiast platformę służącą upowszechnianiu historii i tradycji akademickiej Uniwersytetu Ekonomicznego w Poznaniu przybliżyli Roman Tomaszewski i dr Artur Wierzbicki. Dr Rafał Wójcik (BG UAM) omówił kilka dostępnych komputerowych narzędzi ułatwiających pracę specjalistom zajmującym się średniowiecznymi rękopisami.

Intencją organizatorów było zainicjowanie spotkania, podczas którego przedstawione zostanie miejsce zbiorów specjalnych w bibliotekach i ich rola w prowadzonych współcześnie badaniach naukowych. Można śmiało stwierdzić, że cel ten został osiągnięty. W świetle wszystkich wystąpień, zbiory specjalne zgromadzone w polskich bibliotekach okazały się zasobem atrakcyjnym dla badaczy i wciąż eksplorowanym naukowo – przede wszystkim przez bibliologów, literaturoznawców, historyków, ale także przez przedstawicieli innych dyscyplin (socjologów, językoznawców, kulturoznawców i in.). Z wypowiedzi bibliotekarzy opiekujących się tymi zasobami można było wysnuć wnioski, że zdają sobie sprawę z wagi i wyjątkowości powierzonych im zbiorów i nie tylko postulują kontynuację tradycyjnych zasad ich organizacji w bibliotekach (planowe gromadzenie, tworzenie zbiorów informacji, konserwacja), ale doceniają także i potrafią wykorzystać możliwości, jakie stwarzają nowoczesne narzędzia i techniki informacyjne (popularyzacja zbiorów poprzez ich cyfryzację i opracowanie komputerowe, nowe narzędzia pracy itd.).

Poszczególne panele konferencji kończyła dyskusja, momentami bardzo burzliwa, np. ta wywołana wystąpieniem dra hab. prof. UKW R. Nowickiego, a dotycząca przemieszczania się księgozbiorów i kolekcji po II wojnie

światowej. Napięty program nie pozostawił jednak tyle miejsca na dyskusję, ile byłoby potrzebne uczestnikom, słuchającym tak wielu i tak różnorodnych wystąpień. Brak czasu na omówienie wszystkich poruszanych wątków stanowił jedyny mankament konferencji i wskazał jednocześnie na potrzebę organizacji spotkań integrujących środowisko naukowe i bibliotekarskie zajmujące się zbiorami specjalnymi.